

Ko se učenec umakne v bolnišnico

✍ Tanja Bečan

Ob rob rezultatom mednarodne raziskave Z zdravjem povezan vedenjski slog v šolskem obdobju – HBSC – se v pričujočem članku osredotočamo zgolj na šolsko področje, ki se ga tudi sama raziskava v enem delu dotika. Postavili bomo več vprašanj kot odgovorov ali trditev preprosto zato, ker v rokah žal nimamo prav nobene ustrezne raziskave niti sistematičnega zbiranja in vrednotenja podatkov o zadevi, ki jo bomo postavili v središče svojega razmisleka. Ta tako temelji predvsem na preprosti spremljavi dela v bolnišnični šoli ter na izkušnjah s poučevanjem bolnih učencev in dijakov¹, seveda pa tudi na splošnem vedenju o poučevanju, učenju ter vzgojno-izobraževalnem procesu. Upati je, da ta skromni razmislek vendarle spodbudi kakšno resnejšo raziskavo, ki bo dala tudi bolj precizne in s številkami podprte odgovore na v tem članku prikazan problem.

Izhodiščno vprašanje

Naše izhodiščno vprašanje se glasi: Zakaj se ob koncu ocenjevalnih obdobjev v šolah, še posebej pa ob bližajočem zaključku šolskega leta, otroški oddelki bolnišnic (posebej bi izpostavili Pediatrično kliniko v Ljubljani), napolnijo

z na prvi pogled bolnimi otroki in mladostniki?² To opažamo v zadnjih letih. Gre za tiste učence, ki menijo, da imajo zelo resne težave z zdravjem, kasneje pa se izkaže, da na srečo ne gre za nobeno zahtevno bolezen kljub pogosto zelo alarmantnim znakom. Po vseh opravljenih raziskavah in pogovorih s strokovnjaki v bolnišnici se namreč izkaže, da so resni telesni znaki pravzaprav odraz velikih stisk. Tako velikih, da jih otroci, pa tudi mladostniki, sami ne morejo več obvladovati oz. se z njimi ne spopasti. V našem primeru gre za stiske, ki iz-

virajo iz zapletenih šolskih situacij, iz katerih učenci ne najdejo drugega izhoda, kot da se umaknejo v bolezen. Poudarimo naj, da ne govorimo o primerih, ko je vzrok šolskim stiskam neustrezní, največkrat prezahtevni vzgojno-izobraževalni program, ki ga učenec kljub mnogoteri podpori in vsem prilagoditvam ne zmore.

V tem članku se skušamo osredotočiti le na t. i. 'sezonski umik v bolnišnico', če ga rahlo šegavo lahko tako poimenujemo – ko gre za to, da je treba pridobiti do zaključka šolskega leta še ogromno ocen, časa pa (skoraj)

ni več. Ko morajo biti te ocene bodisi samo odlične bodisi pa po nizu samih negativnih ocen nenadoma, po principu 'deus ex machina'³, pozitivne. Ko po nekaj tednih ali celo mesecih, ko učenec sploh ni obiskoval svoje šole, zanj, njegove starše in učitelje nastopi težko vprašanje, kako bo s spričevalom. Učencu grozi, da razreda ne bo

Kratkoročne rešitve

Po zahtevnih preiskavah se v primerih, o katerih teče beseda, izkaže, da na srečo bolezni ni, na dan pa priplavajo (že opisane) šolske težave. Bivanje v bolnišnici je zagotovo predrago, predvsem pa neustrezno za reševanje tovrstnih težav, zato je tak učenec zelo

ne bo mogel uspešno zaključiti, saj je bilo žal zamujenega ogromno časa, v katerem bi bilo še mogoče poiskati drugačne, bolj domišljene rešitve. Včasih je mogoče rešitev najti v popravnih izpitih, v srednjih šolah tudi v pogojnih vpisih. Včasih zadostuje, da učenec izkoristi zakonsko možnost in potrebne ocene pridobi do uradnega zaključka šolskega leta, t. j. do 31. avgusta. Včasih pa je rešitev tudi ta, da učenec sprejme kakšno oceno, ki ni odlična. On, pa tudi njegovi starši. Včasih je treba poskusiti razreševati konflikten odnos med učencem in učiteljem, ki se ga do sedaj ni nihče lotil.

Uresničljive rešitve je torej mogoče najti; čeprav so morda na videz preproste, pa za učenca niso vedno lahko sprejemljive. Kljub temu je odločitev o ustreznosti rešitvi treba sprejeti čim prej, da se učenec še naprej ne muči v povsem odvečnih šolskih mukah. Morda si le domišljamo, da odmik

Foto: Peter Prebil

uspešno zaključil ali pa ne z ocenami, ki jih je od njega pričakovati. Tako šolsko breme postane očitno preveliko – učenec se, čeprav bi bilo to nujno potrebno in še kako zaželeno, žal ne zmore več zbrati ne poiskati še nekaj prepotrebni dodatnih moči, da bi skušal razrešiti, kar je razrešiti še mogoče. Še več, reševanja zapletene situacije se sploh ne zmore več lotiti. Vsega je preprosto preveč. Torej ni tako zelo nenavadno, da se zaradi občutka popolne nemoči pojavijo prehude bolečine tu in tam, povišana telesna temperatura, slabosti, hudi glavoboli, dvojni vid, mravljinčenje v rokah in nogah, celo nenadna nezmožnost gibanja. In morda še vrsta drugih, zares alarmantnih znakov, ki učenca upravičeno pripeljejo v bolnišnico.

hitro odpuščen domov – takoj, ko so ob sicer zelo resnih znakih izključeni vsi sumi na bolezen. Običajno v tem času uspemo in zmoremo k učencu pristopiti poleg zdravnikov tudi bolnišnični učitelji ter skušamo skupaj s kliničnimi psihologi poiskati čim bolj prave vzroke nastalih šolskih stisk, ki preplavljajo učenca. V danih razmerah poskušamo po najboljših močeh, zavedajoč se, da gre pravzaprav za gasilske ukrepe, skupaj z učencem ter seveda učenčevo šolo poiskati uresničljivi načrt reševanja nastale zapletene šolske zagate.

Rešitve je vedno mogoče najti, a nikoli ne pravljicnih. Včasih je to le sprejetje dejstva, da bo za učenca najboljše, da se v naslednjem šolskem letu ponovno vpiše v razred, ki ga sedaj

v bolnišnico ne nazadnje le prispeva k temu, da se iskanja uresničljive rešitve končno lotimo in ga tudi izpeljemo.

Ustrezno rešitev se išče in najde, ostaja pa vprašanje, kje tičijo pravi vzroki, da se stvari lahko tako zelo zapletejo. Vzroke je zagotovo treba poiskati in o njih tudi javno govoriti, se ob njih učiti, saj se žal zapleta še kar naprej – učenci se vedno znova in znova zatekajo v bolnišnico.

Kaj nam o tem lahko pove naša raziskava?

V razmislek

V izsledkih raziskave preberemo, da je šola všeč 30,4 % mladostnikov, najbolj 15-letnikom. Torej 69,6 % mladostnikov šola ni všeč. Raziskava nadalje

pravi, da se je v letih 2012–2014 znižal odstotek mladostnikov, ki jim je šola všeč. No, to se zagotovo zdi alarmanten podatek, ki ga ne bi smel prezreti nihče, ki je vpleten v soustvarjanje šolskih zadev v najširšem pomenu besede! Skoraj 70 % učencev šola torej ni všeč, v njej pa preživijo do sedem ur vseh 192 šolskih dni letno.

Nadalje je bistveno vprašanje, zakaj tako veliki večini učencev šola ni všeč. Raziskava pove, da imajo učenci pomembno podporo pri učiteljih in starših, a vendarle jim šola ni všeč. Ni jim všeč, kljub temu da se je zvišal delež učencev, ki menijo, da razrednik dobro ocenjuje njihovo delo. Zakaj jim šola ni všeč, če raziskava kaže, da se je tudi obremenjenost s šolskim delom vsaj pri fantih zmanjšala? Pomembno se je obremenjenost zvišala le pri dekletih, a v raziskavi so dekleta povedala, da jim je šola bolj všeč.

Vprašanja, zakaj učencem šola ni všeč, si raziskava ne zastavi. Tudi sama natančno ne pove, kaj naj bi pomenilo, da je učencem šola všeč. Poskusimo nekaj o tem povedati sami.

Zagotovo je podatek, da kar 70 % učencev šola ni všeč, zaskrbljujoč, če to razumemo tako, da je nočejo obiskovati kljub vsej izkazani podpori učiteljev, sošolcev in kljub temu, da ni preveč obremenilna. V šoli učenci preživijo preveč časa in tam se dogajajo preveč pomembne stvari, da bi podatek o njihovem že kar nenaklonjenem odnosu do šole lahko prezrli.

“ Morda zgrešena pričakovanja naših učencev odrasli, tako starši in učitelji, vsak na svoj način podpiramo, a pri tem nismo popolnoma iskreni. Zdi se, da tudi sami vztrajno gojimo kulturo ugodja v šoli, a na koncu šolskega leta vseeno zahtevamo rezultate, ki naj pridejo – od kod? ”

Morda je prav, da se na tem mestu vprašamo, ali ni samo vprašanje o tem, ali ti je šola všeč, napačno. Šola namreč po svojem bistvu ni prvenstveno mesto ugodja, tako kot npr. prostočasne in počitniške dejavnosti, ki so nam lahko bolj ali manj všeč. Šola je vendarle prostor učenja – pridobivanja znanja

in veččin, uporabe znanja, prostor urjenja veččin, prostor izkazovanja pridobljenega znanja. Šola je prostor, kjer se učimo učiti se, učimo se bivati s samim seboj in sobivati z drugimi. Šola je prostor dela. Trdega dela. Prostor prizadevanja, truda. Vztrajnega in neprestanega. Šele po tem tudi prostor zadovoljstva – ko se učiš, se nekaj naučiš, znaš, to uporabiš, nekaj odkriješ, ustvariš, napreduješ. Si nase ponosen. In potem v šolo rad hodiš, saj se ob lastnem trudu bogatiš. Šola je torej bolj stvar dela, truda, zadovoljstva kot pa preprostega ugodja.

Imeti prava pričakovanja

Morda pa naši učenci stopajo v šolske prostore z napačnimi pričakovanji? Da jim bodo v šoli stvari všeč in da se bodo imeli lepo, ker je to predvsem prostor druženja, zabave, neobveznih vsebin. Ne pa, da se bo treba truditi, delati povsem določene stvari, si prizadevati za novo znanje ter ob tem napredovati in prevzemati svoj del odgovornosti. Morda zgrešena pričakovanja naših učencev odrasli, tako starši in učitelji, vsak na svoj način podpiramo, a pri tem nismo popolnoma iskreni. Zdi se, da tudi sami vztrajno gojimo kulturo ugodja v šoli, a na koncu šolskega leta vseeno zahtevamo rezultate, ki naj pridejo – od kod?

Verjetno bi bilo treba storiti prvi korak in si naliti čistega vina. Na ravni družbe bi bilo treba jasno povedati, da je šola prostor učenja, kjer si bosta skupaj prizadevala, se trudila in pošteno delala učenec in učitelj in, kot nas je učila dr. Gabi Čacinovič Vogrinčič, soustvarjala. Soustvarjala tako, da se bo učenec znal najprej učiti se, potem pa usvojil novo znanje, večšine, da bo to znanje in večšine znal uporabiti, z njimi ustvarjati. V tem soustvarjanju sta učenec in učitelj tim, vsak s svojo odgovornostjo. Odgovornost učenca je aktivno sodelovati v tem procesu, odgovornost učitelja pa, da spremlja in usmerja učenca na tej pomembni poti rasti. Tako učitelj tudi vsak trenutek lahko zazna, kdaj in zakaj se učencu morebiti zatakne. Nato pa uspe skupaj z učencem najti dobre, hitre, pravočasne, delujoče rešitve. Da bo zastavljeni

cilj mogoče doseči brez nagrmedenih in za učenca nepremostljivih zagat.

Šola je prostor ustvarjalnega dela

Avtorica tega članka je prepričana, da prav tukaj tičijo vzroki našega izhodišnega problema. Učenec naj v šolo vstopi zavedajoč, da vstopa v hišo učenosti, v hišo dela, truda, v hišo, kjer bo odgovorno pridobival znanje, večšine, ki se bodo sčasoma prelile v njegovo moč. Pri tem ga bo učitelj spremljal, vodil in z njim soustvarjal.

Ob takem načinu dela in tudi s ključnim zavedanjem, da je šola prostor ustvarjalnega dela, rasti ter soustvarjanja, ne pa prostor nešteti izbirnih všečnih reči, se zdi, da bi preprečili žalostne in krute zgodbe, ki jih prepogosto srečujemo v bolnišnici; ko so za učenca hudi glavoboli ali pa dvojni vid edina možnost rešitve nagrmedenih in zapacanih šolskih težav. Zgolj zato, ker smo vse prezrli in vse zamudili – predvsem smo zamudili, da bi z učencem stkali trden soustvarjalni odgovorni vzgojno-izobraževalni odnos. Ker le-ta deluje.

Slednjemu bi morala slediti seveda tudi širša šolska politika. Ne nazadnje pa bi se tako zavedanje odrazilo tudi v vedenjskem slogu naših otrok in mladostnikov ter na svoj način dolgoročno posledično zagotovo prispevalo tudi k njihovemu boljšemu zdravju. Ni namreč dovolj omejiti le sladke pijače in se več gibati. ■

Opombe

1. Avtorica članka je vodja bolnišničnih šolskih oddelkov OŠ Ledina (v nadaljevanju bolnišnična šola). To šolo obiskujejo bolni učenci in dijaki, ki se zdravijo v bolnišnicah v Ljubljani, praviloma na otroških oddelkih teh bolnišnic.
2. V članku so uporabljeni izrazi otrok in mladostnik, slednji vedno le v moški obliki, kot velja tudi za izraz učenec in dijak. Izrazi moškega spola veljajo tudi za ženskega. V nadaljevanju pa izraz učenec zajema tudi izraz dijak, da besedilo ne bi z uporabo več terminov postalo težje razumljivo. Uporabljeni izrazi učitelj, psiholog, zdravnik so prav tako uporabljeni v moški obliki, veljajo pa tudi za žensko obliko navedenih samostalnikov.
3. V starogrškem gledališču božanstvo, ki nepričakovano razreši dramski zaplet.